

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Remissvar över promemorian Ds 2023:20 Utökade befogenheter på särskilda ungdomshem och LVM-hem (Dnr S2023/02179)

Statens institutionsstyrelse (SiS) lämnar härmed synpunkter på förslagen i promemorian Utökade befogenheter på särskilda ungdomshem och LVM-hem.

SiS ser överlag positivt på att myndigheten ges bättre möjligheter till åtgärder som syftar till att säkerställa en trygg och säker miljö på SiS särskilda ungdomshem och LVM-hem. Sedan de lagändringar som trädde i kraft 2018 har det blivit klart att SiS har behov av utökade möjligheter att begränsa placerade barns, ungdomars och klienters möjlighet att använda elektroniska kommunikationstjänster. Detta gäller oavsett om dessa tjänster nyttjas genom de intagnas egen utrustning eller genom den utrustning som SiS tillhandahåller.

SiS välkomnar de förslag som lämnas i promemorian men vill lämna följande synpunkter.

Förslagen i avsnitt 9.5

SiS ser positivt på att säkerhetsklasserna vid myndigheten inte blir föremål för detaljreglering; detta möjliggör flexibilitet över tid. SiS ser även positivt på att bestämmelserna kopplas till proportionalitetsbedömningen.

SiS instämmer i den bedömning som gjorts att myndigheten bör få meddela verkställighetsföreskrifter avseende säkerheten på de särskilda ungdomshemmen och LVM-hemmen. En sådan föreskriftsrätt ger SiS bättre förutsättningar att normera säkerhetsarbetet inom myndigheten.

Förslagen i avsnitt 10.10.1-10.10.3

SiS ser positivt på förslaget om en generell reglering som innebär att det inte ska vara möjligt att använda egen teknisk utrustning för elektroniska kommunikationstjänster vid avtjänande av straff enligt LSU, eller för de barn,

ungdomar och klienter som vårdas med stöd av LVU respektive LVM på särskilda ungdomshem och LVM-hem där förhöjd säkerhetsklassificering gäller.

SiS vill dock föra fram att när det gäller LVM-vården riskerar förslaget att inte få önskvärd effekt. Inom LVM-vården vårdas klienter till följd av ett fortgående missbruk. De risker som främst är aktuella inom LVM-vården, dvs. beställning av narkotika och andra berusningsmedel med efterföljande vårdsammanbrott, föreligger därför generellt hos målgruppen, oavsett LVM-hemmets säkerhetsklassificering. Det är vanligt förekommande att vårdsammanbrott föranleds av yttre omständigheter som uppstår till följd av elektronisk kommunikation med den egna utrustningen, t.ex. genom upprätthållen kontakt med personer i missbruksmiljöer. Den typen av risk beaktas emellertid inte särskilt inom ramen för den säkerhetsbedömning som görs inför placering på ett LVM-hem.

För att uppnå önskad effekt skulle de generella restriktionerna för LVM-vården, även kunna kopplas till vård på låsbar enhet (34 § andra stycket LVM). Anledningen till SiS förslag i denna del är att individer inom LVM-vården ofta placeras på låsbar enhet i samband med att vården inleds. Det beror på att det då bedöms nödvändigt med låsbar enhet för att vården ska kunna genomföras med hänsyn till övriga intagnas eller personalens säkerhet eller för att förhindra att den intagne avviker. När klienten har uppnått en egen motivation till drogfrihet och det inte längre finns förutsättningar för vård på låsbar enhet skulle alltså kopplingen till det rekvisitet inte längre föreligga, med följden att tillgången till elektroniska kommunikationstjänster med egen utrustning kan medges.

Förslagen i avsnitt 10.10.4

SiS ser positivt på att elektronisk kommunikation inom LSU-vården och den vård som bedrivs enligt LVU och LVM på SiS särskilda ungdomshem och LVM-hem med förhöjd säkerhetsklassificering endast ska få äga rum med utrustning som tillhandahålls eller godkänns av SiS. Myndigheten har redan ett väl etablerat arbete med att tillhandahålla sådan utrustning.

SiS ser även positivt på att förutsättningarna för inskränkning av elektroniska kommunikationstjänster inom LVU-vården och LVM-vården föreslås bli utökade till att även avse sådan kommunikation som bedöms vara till skada för den intagne eller någon annan.

Bedömningen och förslaget i avsnitt 10.10.5

I promemorian görs bedömningen att något generellt förbud mot att inneha egen teknisk utrustning för elektroniska kommunikationstjänster inte bör införas för de barn, unga och klienter som vårdas med stöd av LVU respektive LVM på särskilda ungdomshem eller LVM-hem där en förhöjd säkerhetsklassificering inte gäller. I dessa fall görs bedömningen att SiS endast ska kunna fatta individuella beslut om inskränkningar i rätten att använda elektroniska kommunikationstjänster. Det föreslås även att det införs en bestämmelse i lagtexten som anger att omhändertagen utrustning ska återlämnas till den unge eller den intagne senast när beslutet om begränsning upphör att gälla.

SiS vill med anledning av denna bedömning och detta förslag särskilt framhålla att det finns flera generella problem kopplade till både vården och ordningen som uppstår till följd av att barn, ungdomar och klienter får använda egen utrustning på särskilda ungdomshem och LVM-hem där förhöjd säkerhetsklassificering inte gäller. Det är därför nödvändigt att ha generella regler för en hel avdelning eller hela hemmet vad gäller användning av egen utrustning för elektroniska kommunikationstjänster. Detta kan vara nödvändigt för vårdens genomförande men även för att kunna upprätthålla ordningen vid avdelningen. Enligt 5 a § socialtjänstförordningen (2001:973) ansvarar föreståndaren för att det finns ordningsregler för de dagliga rutinerna på hemmen. Med stöd av dessa regler kan det t.ex. bestämmas vissa telefontider eller tider för användning av den utrustning för elektroniska kommunikationstjänster som tillhandahålls av SiS.

SiS ser dock även ett behov av att, med stöd av sådana ordningsregler, kunna reglera användningen av egen utrustning för elektroniska kommunikationstjänster. Till exempel kan användningen behöva begränsas för hela gruppen nattetid och även under vissa bestämda tider under dagen. Tider för användning av egen utrustning måste kunna bestämmas med beaktande av ordningen under tider för behandlingsaktiviteter, skola eller annan sysselsättning på avdelningen. Att ha möjlighet att besluta om generella regler kring tiden för användandet av den egna utrustningen utan ett individuellt beslut om inskränkningar bedömer SiS alltså vara en viktig förutsättning för vårdens genomförande och för upprätthållande av ordningen.

Med den reglering som nu föreslås kommer det enda sättet att uppnå den angivna effekten vara att fatta likalydande individuella beslut för en hel

avdelning gällande tider för användning av egen utrustning för elektroniska kommunikationstjänster. Detta bedömer SiS inte vara ändamålsenligt. Syftet med att uppställa ordningsregler för generella tider för användning av egen utrustning går då också förlorat om en enskild överklagar och domstolen upphäver inskränkningen i ett enskilt fall, eftersom samma regler då inte skulle gälla för hela avdelningen.

SiS förordar därför att det förtydligas att SiS kan fatta beslut om att begränsa användning och omhändertagande av egen utrustning under vissa tider utan ett individuellt beslut om inskränkning i rätten att använda elektroniska kommunikationstjänster. Ett sådant förtydligande skulle t.ex. kunna göras i 31 § LVM och 16 § LVU. Utrustningen skulle då kunna omhändertas med stöd av de egna ordningsreglerna t.ex. i samband med dygnsvila. SiS har hittills i viss mån tillämpat ovan angivna bestämmelser på detta sätt och det är därför viktigt att det förtydligas att syftet inte är att förhindra den möjligheten.

Förslaget i avsnitt 10.12

SiS ser positivt på att myndigheten ges möjlighet att meddela ytterligare föreskrifter om verkställighet när det gäller särskilda befogenheter om begränsningar i rätten att använda elektroniska kommunikationstjänster och rätten att ta emot besök.

Förslaget i avsnitt 12

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2024. SiS ser positivt på förslaget då myndigheten är angelägen om att regleringen träder i kraft så snart som möjligt.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Elisabet Åbjörnsson Hollmark. I den slutliga handläggningen har ekonomi- och planeringsdirektören Anna Sandahl, tf. säkerhetsdirektören Petter Wåhlberg, rättschefen Eleonore Källstrand Nord och sektionschefen Erla Thorisdottir deltagit. Föredragande har varit juristen Linda Johansson.

Elisabet Åbjörnsson Hollmark